

ПОДАТКОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У БАНКІВСЬКОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Тищенко В. В., канд. екон. наук, *Кальной О. Б.*, студент, Східноукраїнський національний університет імені В. Даля, м. Сєвєродонецьк

Актуальність необхідності проведення наукових досліджень щодо вдосконалення методів оподаткування банків підсилюється суперечливістю вимог існуючої системи податкових відносин держави з банківським сектором. Проте в умовах існуючої макроекономічної ситуації у країні, зокрема, при інфляційних процесах та постійному збільшенні обсягів резервування всіх активних операцій банків, особливо кредитних, забезпечити окупність позичок у потрібний термін неможливо, тому банки збільшують позичкові проценти, що сприяє ще більшому скороченню платоспроможного попиту на позички з боку реального сектору економіки та перешкоджає створенню умов для подолання кризових явищ.

У цілому невиважене державне регулювання банківської діяльності негативно позначається на інвестиційній стратегії банків, підсилюючи ізоляцію сектору від реального й відірваність банківського капіталу від виробничого, поглиблюючи розрив у русі грошових, фінансових і матеріальних потоків.

Все це вимагає впровадження податкового менеджменту в банківській діяльності та використання його інструментів у взаємозв'язку із функціями фінансового менеджменту. Виділяють декілька основних інструментів податкового менеджменту банку (див. рис. 1).

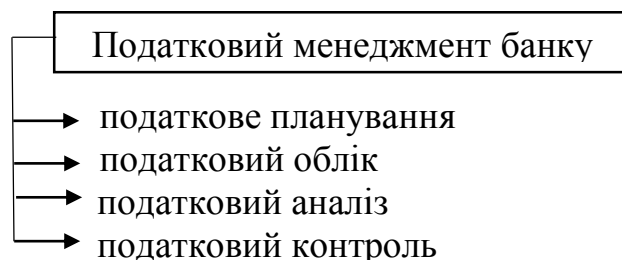

Рис. 1. Інструменти податкового менеджменту банку

Використання зазначених інструментів забезпечує ефективне функціонування системи податкового менеджменту банку та сприяє прийманню економічно вигідних рішень щодо податкового навантаження та податкових ризиків.

Врахування оподаткування в процесі прийняття управлінських рішень насамперед повинно бути спрямоване на досягнення таких пропорцій всіх аспектів діяльності банку, за яких зростання фінансового результату діяльності супроводжувалося б збільшенням вартості банку і допустимими податковими ризиками. Для виявлення податкових ризиків необхідно проаналізувати всі податкові аспекти, які можуть вплинути на діяльність банку, виявити сфери потенційних податкових ризиків і визначити методи управління ними [1, с. 65].

Податкове планування — це діяльність з розробки та практичного застосування схем, які дозволяють знизити податковий тиск, це методи і заходи, спрямовані на збільшення коштів, які залишаються в розпорядженні підприємства після сплати належних податків.

Для оцінки ефективності заходів податкового планування в банку, доцільно використовувати такі показники:

– абсолютна зміна податкових платежів, сплачених і нарахованих банком за певний звітний період (місяць, квартал, рік), зокрема і в порівнянні з ефективними ставками податків;

– відносна зміна податкових платежів, сплачених банком за певний звітний період (з урахуванням змін в обсягах здійснених операцій);

– загальний коефіцієнт ефективності оподаткування банку - відношення суми чистого прибутку банку, отриманого від всіх видів діяльності за певний період часу (місяць, квартал, рік), до суми прямих податкових платежів за цей період;

– коефіцієнт оподаткування прибутку - відношення податкових платежів, що сплачуються із прибутку (з урахуванням фінансових санкцій) за певний звітний період, до загальної суми прибутку до оподаткування за цей же період (а також з урахуванням коефіцієнта еластичності податків);

– коефіцієнт пільгового оподаткування - відношення загальної суми податкових пільг до всієї суми податкових платежів.

Для формування податкового плану банку необхідно проводити податковий аналіз що є необхідною умовою податкового контролю. Такий систематичний аналіз дозволить більш виважено підійти до процесу ухвалення управлінських рішень, ліквідувати або мінімізувати податкові ризики. Крім того, створення ефективної системи управління податковими ризиками на основі їх аналізу сприятиме і збільшенню ринкової вартості банку, оскільки відсутність негативних факторів діяльності підвищить довіру потенційних інвесторів і вкладників.

Для перевірки податкового навантаження в динаміці доцільно використовувати наступні показники:

- доходи за видами,
- витрати за видами,
- витрати на сплату податків (податкові витрати),
- витрати на оплату праці,
- суми податкових зобов'язань (нарахованих та сплачених),
- вартість активів, що підлягають оподаткуванню,
- фінансовий результат.

Для всебічної і повної оцінки рівня податкового навантаження банку треба використовувати систему взаємопов'язаних показників, розрахованих за даними як податкового, так і фінансового обліку [2, с. 315].

Принцип розрахунку показників - відношення суми нарахованих податків (або тільки податку на прибуток) до певного значення показника діяльності банку, визначеного за правилами фінансового та податкового обліку. Показники,

розраховані за даними податкового обліку, надають інформацію щодо рейтингу банку, який складається органами Державної фіскальної служби України. Проте такі показники необхідні тому, що вони є критеріями оцінки діяльності банку представниками фіскальної служби та враховуються ними при складанні планів-графіків проведення документальних та виїзних перевірок [3].

У систематизованому вигляді інформація податкового аналізу включається до звітів, що дозволять керівникам різних рівнів управління оцінювати поточну і перспективну ситуації. Звіти повинні мати попереджувальний характер, а дані в них повинні відображати фактичні операції банку з урахуванням податкових аспектів і їх наслідків. Оцінка величини податкових платежів, податкових ризиків і чистого прибутку при виборі того або іншого варіанта розвитку дозволить точніше оцінити рівень прибутку банку в цілому і рентабельності окремих напрямів його діяльності, а також уникнути зниження ліквідності у зв'язку із значними обсягами податкових платежів. Крім того, інформація, отримана на розрахунковому етапі податкового аналізу, використовується в процесі проведення внутрішнього податкового контролю, а також для коригування планів на наступний податковий період.

Отже, податковий аналіз у банку як одна із функцій та основа реалізації управлінських рішень у податковому менеджменті повинен охоплювати об'єкти оподаткування та податкові бази; оцінку податкового навантаження; виявлення та оцінку податкових ризиків, пов'язаних як із діяльністю банку, так і з його функціями податкового посередника в податкових платежах. Необхідним інформаційним забезпеченням податкового аналізу є дані податкового і фінансового обліку. Результати податкового аналізу повинні використовуватися при прийнятті рішень про використання методів податкового планування, а також з метою оптимізації податкового навантаження при впровадженні нового напрямку діяльності.

Невід'ємною складовою податкового менеджменту банку є податковий контроль, який спрямовано на коригування процесів у межах інших інструментів податкового менеджменту відповідно до запланованих показників обраного варіанта податкової діяльності банку або на утримання відхилень контрольованих параметрів у допустимих межах.

Отже податковий менеджмент потрібно впроваджувати в банківській діяльності для ефективного управління його податковим навантаженням, що дає забезпечити конкурентні переваги в умовах невизначеності зовнішнього середовища та високої ризиковості діяльності, а також може стати основою ефективного функціонування банку, що може бути досягнуто через реалізацію всіх функцій податкового менеджменту та їх ефективну взаємодію.

Список використаних джерел:

1. Сербина О. Г. Вплив оподаткування на дохідність і напрями розвитку банківської діяльності / О. Г. Сербина // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.4. – С. 56–268.
2. Сало І. В. Оподаткування банків: навчальний посібник / І. В. Сало, І. І. Д'яконова, Н. Г. Євченко. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2010. – 208 с.

3. Сало І. В. Податковий менеджмент у банку: монографія / І. В. Сало, Н. Г. Євченко. – Суми: ВДНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 187 с.

ОПОДАТКУВАННЯ АНУЛЬОВАНИХ КРЕДИТІВ

Тищенко В. В., канд. екон. наук, Східноукраїнський національний університет імені В. Даля, м. Сєвєродонецьк, Тищенко О. В., студент, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Згідно до п. 164.1 ст. 164 Податкового кодексу України базою оподаткування податком на доходи фізичних осіб є загальний оподатковуваний дохід з урахуванням особливостей, визначених цим розділом. Загальний оподатковуваний дохід – будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

Згідно з абз. «д» пп. 164.2.17 п. 164.2 ст. 164 Податкового кодексу України встановлено, до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку включається, дохід, отриманий платником податку як додаткове благо (крім випадків, передбачених статтею 165 цього Кодексу), зокрема у вигляді суми боргу платника податку, анульованого (прощеного) кредитором за його самостійним рішенням, не пов'язаним з процедурою банкрутства, до закінчення строку позовної давності. Якщо кредитор повідомляє платника податку – боржника рекомендованим листом з повідомленням про вручення або шляхом укладення відповідного договору, або шляхом надання повідомлення боржнику під підпис особисто про анулювання (прощеного) боргу та включає суму анульованого (прощеного) боргу до податкового розрахунку суми доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податку, за підсумками звітного періоду, у якому такий борг було анульовано (прощеного), такий боржник самостійно сплачує податок з таких доходів та відображає їх у річній податковій декларації.

Отже з аналізу вказаного положень Податкового кодексу України, вбачається, що боржник, який отримав додаткове благо у вигляді прощення (анулювання) суми боргу за кредитом та який був належним чином повідомлений про прощення (анулювання) такого боргу, зобов'язаний відобразити анульовану суму боргу у складі оподатковуваного доходу з обчисленням та перерахуванням до бюджету відповідної суми податку.

Проте, 13 березня 2018 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду в контексті справи № 826/2226/15 (ЄДРСРУ № 72721598) вказує, що під час вирішення справи необхідно враховувати наступне: додаткові блага – кошти, матеріальні чи нематеріальні цінності, послуги, інші види доходу, що виплачуються (надаються) платнику податку податковим агентом, якщо такий дохід не є заробітною платою та не пов'язаний з виконанням обов'язків трудового найму або не є винагородою за цивільно-правовими договорами (угодами), укладеними з таким платником податку.